

Vergaderjaar 2021–2022

35 621

Samenvoeging van de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk

35 619

Samenvoeging van de gemeenten Landerd en Uden

Nr. 9

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 juli 2022

Per 1 januari 2022 zijn de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk samengevoegd tot de nieuwe gemeente Dijk en Waard en de gemeenten Landerd en Uden tot de nieuwe gemeente Maashorst. Tijdens de behandeling van de betreffende herindelingswetten is middels respectievelijk een motie en een amendement bepaald dat er in beide herindelingsgemeenten een evaluatie plaatsvindt. Op 6 juli 2021 heeft mijn voorganger toegezegd u te informeren over de wijze waarop deze evaluaties uitgevoerd worden.¹ Met deze brief geef ik graag invulling aan deze toezegging.

Dijk en Waard

In de aangenomen gewijzigde motie van het lid Snoeren c.s. (Kamerstuk 35 621, nr. 8) is mij verzocht om de provincie Noord-Holland te verzoeken om te evalueren en te verkennen of het een duurzame oplossing is om de dorpen Sint Pancras en/of Koedijk alsnog bij de gemeente Alkmaar te voegen. Dit verzoek is gedaan en de provincie Noord-Holland heeft mij laten weten de evaluatie en verkenning samen met de gemeente Dijk en Waard uit te zullen voeren. Ook heeft de provincie mij een plan van aanpak voor de evaluatie en verkenning gestuurd op basis waarvan ik u kan informeren over de voortgang.

Uitgangspunten

De herindeling is gestart vanuit de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk zelf, van onderop. Gemeente en provincie bepalen daarom

¹ Op 6 juli 2021 (Handelingen I 2020/21, nr. 44, items 10 en 13) werden beide herindelingswetten behandeld in de Eerste Kamer en is deze toezegging gedaan. Op 27 oktober 2021 (Handelingen II 2021/22, nr. 145, items 3 en 7) is dezelfde toezegging gedaan aan de Tweede Kamer bij de behandeling van de begroting 2022 van het Ministerie van BZK.

samen – onder begeleiding van een extern onderzoeksbureau – de reikwijdte en de onderzoeksvragen voor de evaluatie en de verkenning. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om de evaluatie en verkenning van waarde te maken voor de verdere vormgeving door de gemeente Dijk en Waard van het kernenbeleid en het «grenzeloos besturen» met regiogemeenten. Gemeente en provincie zullen bij de uitvoering van de evaluatie de inwoners van de gemeente Dijk en Waard betrekken, waaronder de inwoners van de dorpen Sint Pancras en Koedijk. Er wordt geëvalueerd hoe er na de fusie door de inwoners van Koedijk en Sint Pancras tegen de fusie wordt aangekeken. De zienswijzen op het herindelingsontwerp en de in 2019 uitgevoerde inwonerspeiling in Sint Pancras en Koedijk vormen samen de nulmeting.

Organisatie

De exacte aanpak van de evaluatie wordt besproken met een uitvoerend onderzoeksbureau. Er vindt bestuurlijke afstemming plaats van de provincie en de gemeente Dijk en Waard met de gemeente Alkmaar. De begeleidingsgroep stemt over de aanpak en de voortgang regelmatig af met het Ministerie van BZK. Het Ministerie van BZK financiert de evaluatie en verkenning.

Planning

De voorbereidingen voor de evaluatie starten in oktober 2023, zodat de nieuwe gemeente eerst tijd en gelegenheid heeft om beleid en regelgeving te harmoniseren. De evaluatie zelf wordt uitgevoerd in 2024. De uitkomsten van de evaluatie en de verkenning zijn beschikbaar voor bespreking in de gemeenteraad van Dijk en Waard in het vierde kwartaal van 2024. Na behandeling in de gemeenteraad zal ik uw Kamer nader informeren over de uitkomsten.

Maashorst

In de herindelingswet die de samenvoeging van de gemeenten Landerd en Uden regelt is in artikel 9 opgenomen dat de Minister van BZK binnen drie jaar na de herindelingsdatum het parlement een verslag stuurt over het functioneren van de nieuwe gemeente Maashorst. In dit verslag dient bijzonder aandacht uit te gaan naar de positie van alle kernen van de nieuwe gemeente, in het bijzonder de kernen Schaijk en Reek en de wenselijkheid om deze kernen alsnog bij de gemeente Oss te voegen.

Organisatie

Mijn voorganger heeft toegezegd de onafhankelijkheid van de evaluatie te waarborgen en als opdrachtgever op te treden. Er is daarom, in samenspraak met de gemeente Maashorst en provincie Noord-Brabant, een onafhankelijk bureau geselecteerd (Berenschot) dat de evaluatie in mijn opdracht uitvoert. We hebben ervoor gekozen om het bureau binnen de gestelde kaders maximale vrijheid te geven om vanuit haar expertise onafhankelijk onderzoek te doen. Berenschot heeft inmiddels een plan van aanpak gemaakt. Hiervan is een publieksvriendelijke versie gemaakt die momenteel gedeeld wordt met alle inwoners van de gemeente Maashorst.

Uitgangspunten

Centraal in het evaluatieonderzoek staat de vraag welke publieke waarde de gemeente Maashorst weet te creëren voor haar inwoners. Hierbij is er nadrukkelijk aandacht voor de vraag hoe de gemeente deze publieke

waarde weet te creëren in kernen met een dubbele oriëntatie, waaronder Schaijk en Reek.

Belangrijke uitgangspunten voor de evaluatie zijn het creëren van een breed draagvlak voor het evaluatieontwerp, het waarborgen van de betrokkenheid en inbreng van (vertegenwoordigers van) inwoners uit alle kernen en transparantie in alle fasen van het proces door goede communicatie. Hier is al een start mee gemaakt door inwoners te informeren over de start van de evaluatie en het vervolgproces. Een ander belangrijk uitgangspunt is goede betrokkenheid van de gemeenteraad van Maashorst. Het is namelijk aan de raad om te beslissen op basis van de uitkomsten van de evaluatie en de aanknopingspunten voor verbetering van het functioneren van de gemeente op te pakken. De besluitvorming in de raad van Maashorst over de evaluatie maakt daarom onderdeel uit van de evaluatie en mijn verslag aan het parlement.

Wenselijkheid

In de evaluatie dient bijzondere aandacht te zijn voor de wenselijkheid om de kernen Schaijk en Reek alsnog bij de gemeente Oss te voegen. De wenselijkheid staat hierbij nadrukkelijk in het perspectief van de evaluatie van het functioneren van de nieuwe gemeente Maashorst. Dit betekent dat bij de evaluatie wordt gekeken naar wat Maashorst heeft gedaan om tegemoet te komen aan de zorgen uit Schaijk en Reek, de dubbele oriëntatie van deze kernen en het versterken van de interne samenhang van de gemeente. Heeft dit bijvoorbeeld geleid tot meer draagvlak in deze kernen?

De wenselijkheid wordt vanuit drie perspectieven onderzocht. Vanuit het perspectief van *objectieve wenselijkheid* wordt onderzocht welke concrete publieke waarde Maashorst levert aan de inwoners in Schaijk en Reek, maar ook aan de gehele gemeente en de regio. Ook de implicaties van een mogelijke ontvlechting van de gemeente worden hierbij in beeld gebracht. Vanuit het perspectief van *subjectieve wenselijkheid* wordt gekeken naar het draagvlak onder inwoners per kern, in de gemeente als geheel, de regio en onder maatschappelijke stakeholders. Om de *formele wenselijkheid* in kaart te brengen worden de uitkomsten op de objectieve en subjectieve dimensie voorgelegd aan het college en de gemeenteraad van Maashorst. Zij maken vervolgens een afweging in het algemeen belang van de gehele gemeente. De uitkomsten op deze drie dimensies van het begrip «wenselijkheid» worden vervolgens in het evaluatierapport opgenomen.

Proces en planning

Het proces bestaat uit drie fasen: het maken van een evaluatieontwerp, het uitvoeren van een nulmeting en de daadwerkelijke evaluatie. Hieronder volgt een korte toelichting per fase. Berenschot is inmiddels gestart met fase één, het maken van een evaluatieontwerp.

Fase 1: Evaluatieontwerp (april t/m juni 2022)

De periode tot de zomer van 2022 gebruikt het bureau om te beschrijven hoe het onderzoek er uit gaat zien: het evaluatieontwerp. Dit gaat bijvoorbeeld om onderzoeksmethoden, te bevragen respondenten en te bestuderen documenten. Het ontwerp wordt opgesteld op basis van de expertise van het bureau en gesprekken met betrokkenen vanuit de gemeente, waaronder een afvaardiging van inwoners. Ook vindt een bijeenkomst met raadsleden plaats, om inbreng voor het ontwerp te verzamelen.

Fase 2: Nulmeting (juni t/m september 2022)

In de nulmeting wordt de uitgangssituatie van Maashorst in beeld gebracht: welke opgaven en ambities heeft de gemeente? Dit stelt het bureau in staat om bij de evaluatie in 2024 (fase 3) een uitspraak te doen over de ontwikkeling en het functioneren van de gemeente Maashorst ten opzichte van de uitgangssituatie. Voor de nulmeting worden gesprekken gevoerd met vele betrokkenen, zoals raadsleden, bestuurders en medewerkers van de gemeente Maashorst, vertegenwoordigers vanuit de kernen, colleges van buurgemeenten en de provincie Noord-Brabant. Ook wordt gesproken met maatschappelijke organisaties, zoals onderwijsinstellingen en ondernemersverenigingen.

Fase 3: Evaluatie (2024)

In het jaar 2024 vindt de daadwerkelijke evaluatie plaats. De gemeente wordt geëvalueerd ten opzichte van de uitgangssituatie, aan de hand van het evaluatieontwerp. In interviews, focusgroepen en bijeenkomsten gaat het onderzoeksbureau in gesprek over het functioneren van Maashorst, met dezelfde gesprekspartners als in de nulmeting. Aanvullend worden inwoners benaderd in een representatieve enquête en wordt een analyse gemaakt van de (omvang en kosten) van de ambtelijke organisatie van Maashorst. Het resultaat is een rapport over het functioneren van de gemeente, de positie van de kernen en de wenselijkheid van een eventuele afsplitsing van de kernen Schaijk en Reek. Het rapport wordt vervolgens voorgelegd aan de gemeenteraad van Maashorst. De uitkomst van de besluitvorming wordt vervolgens in de rapportage verwerkt en aan mij aangeboden zodat ik uw Kamer hierover kan informeren.

Ten slotte

Met deze brief heb ik u inzicht gegeven in de wijze waarop beide evaluaties uitgevoerd worden. In het laatste kwartaal van 2024 doe ik u verslag van de uitkomsten van beide evaluaties.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
H.G.J. Bruins Slot